

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

**«КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ»**

*(для студентів 1 та 2 курсів денної та заочної форм навчання
спеціальності 073 – Менеджмент. Управління фінансово-економічною
безпекою)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» (для студентів 1 та 2 курсів денної та заочної форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. Ю. Литовченко, С. М. Смірная. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 37 с.

Укладачі: канд. екон. наук, доц. О. Ю. Литовченко,
канд. екон. наук, доц.. С. М. Смірная

Рецензент:

В. Ю. Світлична, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, протокол № 8 від 29 травня 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ, БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	6
ЗМ1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	6
Тема 1 Теоретичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємства.....	6
Тема 2 Чинники впливу на фінансово-економічну безпеку та адаптація підприємства.....	7
Тема 3 Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства.....	9
Тема 4 Нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	10
Тема 5 Організаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	12
ЗМ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	13
Тема 6 Основи управління фінансово-економічною безпекою в банку.....	13
Тема 7. Загрози діяльності банківських установ.....	15
Тема 3. Організація охорони банківських установ та дії в екстремальних умовах.....	16
Тема 8. Інформаційна безпека банківських установ.....	17
МОДУЛЬ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	19
ЗМ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ МАЙНОВОЮ Й ОСОБИСТОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМЦЯ.....	19
Тема 10 Теоретичні основи управління безпекою підприємця.....	19
Тема 11 Взаємодія структурних підрозділів у системі безпеки підприємства	20
Тема 12 Майно підприємства та організація його охорони.....	21
ЗМ 4 КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ ТА МЕТОДИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	23
Тема 13 Корпоративні конфлікти в системі корпоративних відносин.....	23
Тема 14 Теоретичні основи рейдерства та грінмейлу підприємств.....	25
Тема 15 Служба безпеки підприємства та її роль у протидії корпоративним конфліктам.....	26
ЗМ 5 СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ...	27
Тема 16 Теоретичні основи кадрової політики та кадрової безпеки організації.....	27
Тема 17 Робота з персоналом щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства.....	29
Тема 18 Сучасні технології забезпечення надійності та лояльності персоналу.....	30
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32

ВСТУП

Питання безпеки бізнесу за умови нестабільного існування підприємств набуває все більшої актуальності в період реформування економіки, оскільки значна кількість ризиків може спричинювати певні загрози діяльності вітчизняних підприємств як на теперішньому етапі реформування, так і впливати на рівень потенціалу їх розвитку в майбутньому. Динамічне середовище функціонування суб'єктів господарювання обумовило посилення ролі безпекознавчих навчальних дисциплін у циклі підготовки здобувачів вищої освіти з управління фінансово-економічною безпекою. Важливим є формування у майбутніх фахівців з управління безпекою спеціальних знань і навичок щодо побудови комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності, здатної до ефективної адаптації підприємства щодо мінливих умов зовнішнього середовища, попередження можливих небезпек і загроз діяльності, мінімізації економічного ризику, а також підтримці фінансової стабільності.

Питання щодо управління фінансово-економічною безпекою підприємств і банків; організація та управління майновою й особистою безпекою підприємця; побудова дієвих служб безпеки організацій та їх діяльність щодо протидії корпоративним конфліктам; управління кадровою безпекою організацій мають свої особливості й тому потребують значного часу на їх самостійне опрацювання.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є важливим видом освітнього процесу, що дозволяє закріпити отримані під час аудиторних занять теоретичні знання, відпрацювати практичні навички та доопрацювати питання, що не знайшли детального розгляду в аудиторії. Цей вид навчальної роботи є важливою складовою освітнього процесу, що має безпосередній вплив на зміст та глибину засвоєння програмного матеріалу здобувачами вищої освіти.

Метою самостійної роботи з навчальної дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» є засвоєння в повному обсязі

матеріалу навчальної програми дисципліни шляхом поглибленого вивчення і систематизації набутих теоретичних знань та формування у здобувачів вищої освіти загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено такі види самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

підготовка до практичних занять, що полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, вивченні рекомендованої літератури, підготовці доповідей на основі пошуку та огляду наукових публікацій за заданою проблематикою дисципліни, поглибленому опрацюванні окремих лекційних тем або питань;

підготовка до поточного та підсумкового контролю знань, що полягає в опрацюванні контрольних запитань, питань для самодіагностики, самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу за зазначеною тематикою;

систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до заліку та семестрового іспиту.

Самостійна робота з навчальної дисципліни передбачена навчальним планом і забезпечується навчальними посібниками, конспектом лекцій, періодичною і науковою літературою.

Виконання самостійної роботи в повному обсязі дає можливість набуття досвіду організації, планування, координації, реалізації та контролю за управлінською діяльністю у сфері фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Методичні рекомендації містять відповідно до навчальної дисципліни : 2 модуля, 5 змістових модуля, 18 тем, за кожною з яких студент має підготувати питання для самостійного опрацювання, підготувати теми виступів та доповідей та відповісти на контрольні запитання для самодіагностики.

МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ, БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

ТЕМА 1 Теоретичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Пропедевтика поняття «фінансово-економічна безпека суб'єкта господарської діяльності».
2. Безпека як загальнонаукова категорія: погляди на категорію «безпека» в таких галузях знань, як філософія, соціологія, політологія, психологія, фізика, математика, економіка.
3. Дискусійні питання виокремлення складових економічної безпеки підприємства: сучасні підходи.
4. Характеристика окремих фаз генези економічної безпеки підприємства.
5. Гармонізаційний підхід щодо концепту розвитку економічної безпеки підприємства.

Теми виступів та доповідей

1. Тракткування фінансово-економічної безпеки установи, організації, підприємства: поняття фінансово-економічної безпеки в наукових публікаціях та діловій літературі, підходи до визначення сутності.
2. Особливості системного підходу до забезпечення прийнятного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.
3. Взаємозалежність різних ієрархічних рівнів фінансово-економічної безпеки: держава – підприємство.

4. Переваги та недоліки захисної концепції фінансово-економічної безпеки підприємства: аналіз суперечностей.

5. Сутність конкурентного підходу до трактування економічної безпеки підприємства в світлі теорії конкурентних переваг Майкла Портера.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте предмет науки про безпеку. Визначте, на які запитання має відповідати безпекознавство.

2. Надайте визначення поняття «фінансово-економічна безпека підприємства», визначте зміст, цілі та задачі.

3. З'ясуйте місце і значення фінансових інтересів підприємства в системі його фінансово-економічної безпеки.

4. Поясніть джерела і фактори загроз економічній безпеці підприємства та надайте їх класифікацію.

5. Сформулюйте принципи і основні напрями забезпечення економічної безпеки підприємства.

Література: базова [1, 6, 12, 17, 20, 24, 27, 28]; допоміжна [5, 6, 10, 15, 19, 20, 26, 29, 38, 52]; інтернет-ресурси [1, 3, 8].

ТЕМА 2 Чинники впливу на фінансово-економічну безпеку та адаптація підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Природа загроз фінансово-економічній безпеці підприємства.

2. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на економічну безпеку підприємства з огляду на їх керованість.

3. Функціональна структура фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних наукових дослідженнях.

4. Співвідношення понять «адаптація підприємства» та «пристосування підприємства до умов середовища господарювання» в безпекології: спільне та

відмінне.

5. Адаптивна реакція підприємства та процес адаптації до впливів зовнішнього середовища.

Теми виступів та доповідей

1. Авторські погляди на взаємозв'язки понять «ризики», «небезпеки», «загрози» в забезпеченні економічної безпеки підприємства.

2. «Дерево» фінансових інтересів підприємства в управлінні фінансово-економічною безпекою.

3. Фінансово-економічна безпека підприємства як міра гармонізації фінансових інтересів підприємства.

4. Способи забезпечення діяльності підприємства за позицій стійкісного підходу.

5. Класифікація фінансових ризиків у сучасній безпекології.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Розкрийте роль і значення зовнішнього середовища в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємства.

2. Охарактеризуйте чинники загроз зовнішнього середовища прямої дії на стан фінансово-економічної безпеки підприємства.

3. Зазначте чинники зовнішнього середовища партнерів і конкурентів підприємства як фактору загроз непрямої дії на стан його фінансово-економічної безпеки.

4. Назвіть методи протидії загрозам зовнішнього середовища підприємства.

5. Охарактеризуйте внутрішнє середовище підприємства як фактор загроз та ризиків безпеки підприємства і визначте вплив структури системи контролю й управління підприємством на його фінансово-економічну безпеку.

Література: базова [2, 6, 8, 12, 16, 21, 24, 25, 27, 28]; допоміжна [1, 3, 6, 9, 16, 19, 26, 29, 33, 38, 41, 52, 55]; інтернет-ресурси [1, 2, 3, 8].

ТЕМА 3 Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Пріоритетні підходи до управління фінансово-економічною безпекою підприємства за концепцією розвитку.
2. Схема механізму фінансової діяльності підприємства як об'єкта його фінансово-економічної безпеки.
3. Тріада компонентів механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
4. Структурування елементів управління фінансово-економічної безпеки підприємства за суб'єктно-об'єктним підходом.
5. Структурно-логічна схема управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Теми виступів та доповідей

1. Домінанти функціонально-ресурсного підходу до економічної безпеки підприємства за науковим підходом С. Покропивного.
2. Принцип комплексності в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
3. Стратегічне управління як умова безпеки діяльності підприємства та вибір стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства.
4. Алгоритм розробки та реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства як основи діяльності щодо протидії загрозам та ризикам.
5. Сучасні підходи до вибору стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства з врахуванням превентивних заходів безпеки.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Визначте принципи, методи й функції керування фінансово-економічною безпекою підприємства.

2. Розкрийте концептуальні основи організації взаємодії структурних підрозділів суб'єкта господарювання в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

3. Наведіть приклади взаємодії структурних підрозділів підприємства при плануванні та здійсненні заходів щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

4. Охарактеризуйте процес керування й управлінські відносини при забезпеченні економічної безпеки в діяльності підприємства.

5. Відобразіть принципову схему дії механізму управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

Література: базова [2, 6, 8, 12, 16, 20, 21, 24, 27, 28, 30]; допоміжна [5, 7, 10, 15, 19, 29, 33, 38, 48, 57]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

ТЕМА 4 Нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Світова стратегія сталого й безпечного розвитку (в рамках Порядку денного на ХХ століття).

2. Правові передумови формування національної економічної безпеки.

3. Аналіз основних положень Концепції економічної безпеки України (Інститут економічного прогнозування НАН України).

4. Огляд переліку законів щодо забезпечення системи економічної безпеки підприємства, установи, організації.

5. Правовий статус підрозділу безпеки підприємства та визначення його основних функцій.

Теми виступів та доповідей

1. Ретроспектива формування правових підстав забезпечення економічної безпеки.

2. Пріоритетність законодавчого забезпечення безпекової складової сталого розвитку національної економіки.

3. Огляд основних положень Закону України «Про основи національної безпеки України».

4. Дискусійні питання недостатності нормативно-правового забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства на законодавчому рівні.

5. Формування інформаційно-аналітичної бази забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: вибір системи показників та індикаторів безпеки.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Відобразіть схему щодо унаочнення компонентів Концепції економічної безпеки України.

2. Охарактеризуйте нормативно-правовий механізм системи фінансово-економічної безпеки підприємства, установи, організації.

3. Наведіть приклади розробки проектів положень, наказів та інструкцій, що регламентують функціонування системи безпеки і діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства.

4. Розкрийте інформаційно-аналітичні технології в управлінні економічною безпекою.

5. Назвіть критерії оцінювання роботи підрозділів підприємства з фінансово-економічної безпеки.

Література: базова [4, 8, 14, 23, 24]; допоміжна [1, 2, 11, 14, 23, 30, 36]; інтернет-ресурси [2, 4, 5, 6].

ТЕМА 5 Організаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Організаційна структура та основні функції структурних складових підрозділу підприємства із забезпечення економічної безпеки.
2. Визначення місця штатного підрозділу економічної безпеки в структурі менеджменту підприємства.
3. Особливості організації департаменту безпеки в організаціях великих форм бізнесу.
4. Моделі організаційних структур з управління фінансово-економічною безпекою організації, установи, підприємства.
5. Моніторинг в системі фінансово-економічної безпеки підприємства та технології спостереження.

Теми виступів та доповідей

1. Характеристика штатних посад в структурі підрозділу безпеки підприємства відповідно до Національного класифікатора професій України.
2. Взаємодія підрозділу безпеки підприємства з фахівцями інших структурних одиниць: фінансовим відділом, бухгалтерією, кадровою службою.
3. Суміжні професії фахівця з управління фінансово-економічною безпекою підприємства: базові знання та професійні компетентності.
4. Професійні якості фахівця служби безпеки підприємства та його посадові права і функціональні обов'язки.
5. Розробка критеріїв оцінювання роботи підрозділів підприємства з фінансово-економічної безпеки.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Назвіть види штатних підрозділів безпеки суб'єктів господарської діяльності.

2. Розрийте призначення та основні принципи діяльності підрозділу підприємства з забезпечення економічної безпеки.

3. Охарактеризуйте вимоги до персоналу підрозділу підприємства з забезпечення економічної безпеки.

4. Поясніть типову організаційну структуру підрозділу підприємства із забезпечення економічної безпеки та основні функції його структурних складових.

5. Зазначте специфіку роботи підрозділу підприємства із забезпечення економічної безпеки та професійні вимоги до фахівця з управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Література: базова [2, 3, 6, 8, 12, 15, 17, 18, 24, 27, 30]; допоміжна [10, 15, 16, 19, 26, 29, 32, 41, 52, 55]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

ТЕМА 6 Основи управління фінансово-економічною безпекою в банку

Питання для самостійного опрацювання

1. Мета і завдання безпечного функціонування банку, суб'єкти і об'єкти безпеки банку.

2. Застосування спеціальних методів забезпечення банківської безпеки.

3. Особливості процесу управління безпекою банку, форми організації.

4. Специфіка організації служби безпеки банку: нормативно-правові підстави.

5. Функції відділу безпеки банку, посадові інструкції та посадові обов'язки працівників відділу безпеки фінансової установи.

Теми виступів та доповідей

1. Дискусійні питання щодо елементів безпеки банківської діяльності в науковій економічній літературі.
2. Відмітні риси процесу управління безпекою фінансовою установи порівняно з управлінням безпекою інших суб'єктів господарювання.
3. Науковий огляд нормативно-правової бази забезпечення безпеки суб'єктів вітчизняної банківської системи. Основні положення нормативних актів НБУ щодо організації безпеки банків.
4. Фінансова, силова, кадрова безпека банку: пріоритети та основні задачі.
5. Сутність та організація захисту матеріальних цінностей банку. Застосування спеціального обладнання та технічних засобів від протиправних посягань у діяльності фінансових установ.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Розкрийте специфіку цілей і завдань забезпечення банківської безпеки.
2. Зазначте специфіку методів і засобів забезпечення безпеки банку та сутність управління безпекою фінансової установи.
3. Проаналізуйте вимоги НБУ щодо організації та обов'язковості функціонування служб безпеки банків.
4. Деталізуйте основні положення посадових інструкцій та посадових обов'язків працівників відділу безпеки банку.
5. Розкрийте взаємозв'язок основних функціональних складових економічної безпеки банку: фінансової безпеки, кадрової безпеки, силової безпеки, інформаційної безпеки банку.

Література: базова [3, 5, 6, 8, 16, 19, 20, 24, 26, 28]; допоміжна [2, 5, 9, 15, 20, 24, 26, 27, 42, 49, 56]; інтернет-ресурси [1, 2, 3, 6, 7].

ТЕМА 7 Загрози діяльності банківських установ

Питання для самостійного опрацювання

1. Специфіка загроз діяльності банків, їх класифікація за джерелом походження та ступенем можливих негативних наслідків їх реалізації.
2. Зовнішні та внутрішні загрози фінансово-економічній безпеці банку, їх характеристика та тенденції розвитку.
3. Аналіз природи та походження зовнішніх загроз безпеці банку, чинників їх виникнення.
4. Сутність та види банківського шахрайства і зловживання службовим становищем працівників банків як внутрішні загрози діяльності фінансової установи.
5. Особливості забезпечення безпеки банків в роботі з персоналом фінансових установ.

Теми виступів та доповідей

1. Сутність та види банківського шахрайства і зловживання службовим становищем працівників банків як типів загроз банківській діяльності.
2. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банків: психологія недобросовісного працівника, клієнта, шахрая.
3. Роль персоналу в забезпеченні захисту банку від внутрішніх і зовнішніх загроз.
4. Характеристика можливих способів залучення до роботи працівників банку промисловими шпигунами. Інструменти ідентифікації діяльності промислових шпигунів.
5. Система та характеристика заходів банку щодо захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Надайте класифікацію загроз банківської діяльності, з'ясуйте їх походження та міру впливу.

2. Охарактеризуйте види банківського шахрайства і зловживання службовим становищем працівників банків як джерела потенційних загроз безпековому стану фінансової установи.

3. Проаналізуйте зарубіжний досвід виявлення потенційних і реальних загроз безпеці банківської діяльності.

4. Наведіть приклади проявів у банках недобросовісної конкуренції та промислового шпигунства у вітчизняній практиці банківської діяльності і методів протидії їх впливам.

5. Розкрийте роль персоналу в забезпеченні захисту банку від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Література: базова [3, 5, 6, 8, 16, 19, 24, 26, 28]; допоміжна [2, 5, 15, 20, 24, 26, 27, 42, 56]; інтернет-ресурси [1, 2, 3, 6, 8].

ТЕМА 8 Організація охорони банківських установ та дії в екстремальних умовах

Питання для самостійного опрацювання

1. Роль силової безпеки банків у забезпеченні охорони їх функціонування.
2. Вимоги НБУ щодо організації відділів безпеки банків та охорони фінансових установ.
3. Види режимів охорони банків, організація режиму перепусток в банківській діяльності.
4. Спеціальні засоби захисту майна фінансових установ та особливості залучення охоронних фірм.
5. Дії установ банків в екстремальних умовах, їх характеристика.

Теми виступів та доповідей

1. Роль обладнання та технічної забезпеченості банків в підтримці їх безпечного функціонування.
2. Режим охорони в установах банків та засоби його дотримання.

3. Правові підстави щодо запровадження режимів охорони банку.
4. Організаційна структура служби безпеки банку та її роль щодо забезпечення дії установ банків в екстремальних умовах.
5. Аналіз взаємозв'язку понять «силова безпека банку» та «фізична безпека установи банку» в науковій літературі.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Виявіть взаємозв'язок силової безпеки банку та процесу забезпечення його фінансово-економічної безпеки.
2. Наведіть приклади спеціального устаткування, що є обов'язковим для обладнання установ банків з метою дотримання режиму їх охорони.
3. Поясніть функції відділу охорони банку, основні завдання його працівників щодо організації охоронної діяльності в банку.
4. Прокоментуйте положення нормативних актів НБУ щодо організації охорони установ банків.
5. Розкрийте роль кінологічної служби в супроводі дій установ банків в екстремальних умовах.

Література: базова [3, 5, 8, 16, 19, 20, 24, 26, 28, 30]; допоміжна [2, 5, 9, 15, 20, 24, 27, 42, 49, 56]; інтернет-ресурси [1, 2, 3, 6, 7].

ТЕМА 9 Інформаційна безпека банківських установ

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття банківської інформації та особливості інформаційної безпеки банку.
2. Інформаційні ресурси банку та джерела інформації для аналізу фінансово-економічної безпеки фінансової установи.
3. Чинники витоку банківської інформації та зміст управління персоналом щодо перекриття каналів несанкціонованого доступу до комерційної таємниці.
4. Нормативне регулювання захисту таємниці банків та забезпечення

інформаційної безпеки фінансової установи.

5. Сутність інформаційного аудиту та моніторингу в банках: завдання і порядок організації моніторингу фінансово-економічної безпеки фінансової установи.

Теми виступів та доповідей

1. Поняття про неправомірне отримання банківської інформації і засоби захисту від нього.

2. Аналіз основних положень законодавчих актів щодо інформаційної безпеки фінансових установ та види відповідальності за посягання на комерційну таємницю банків.

3. Сутність і роль комерційної розвідки з метою запобігання витоку банківської інформації.

4. Функції фахівця з фінансово-економічної безпеки банку щодо захисту банківської інформації.

5. Засоби та методи запобігання шахрайству в банках щодо несанкціонованого доступу до інформації, що становить комерційну таємницю фінансової установи.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте особливості організації процесу забезпечення інформаційної безпеки банку.

2. Зазначте роль фахівців служби безпеки банку в застосуванні апаратних і програмних засобів захисту від несанкціонованого доступу і витоку банківської інформації.

3. Поясніть сутність процедури інформаційного аудиту та банківського моніторингу в фінансових установах.

4. Розкрийте порядок організації моніторингу фінансово-економічної безпеки банку щодо захисту банківської інформації.

5. Охарактеризуйте роль персоналу фінансової установи в питаннях

можливого витоку банківської інформації, що становить комерційну таємницю.

Література: базова [3, 5, 6, 8, 16, 20, 24, 26, 28]; допоміжна [2, 5, 9, 15, 24, 26, 27, 42, 49, 56]; інтернет-ресурси [1, 2, 3, 6, 8].

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ МАЙНОВОЮ Й ОСОБИСТОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМЦЯ

ТЕМА 10 Теоретичні основи управління безпекою підприємця

Питання для самостійного опрацювання

1. Ідентифікація внутрішніх та зовнішніх загроз діяльності підприємця.
2. Завдання служби безпеки підприємця щодо забезпечення особистої безпеки підприємця.
3. Характеристика силової безпеки підприємства стосовно забезпечення фізичної охорони життя, здоров'я підприємця та його здатності здійснювати професійну діяльність.
4. Страхові відносини у системі забезпечення особистої безпеки підприємця.
5. Засоби спеціального захисту особи підприємця при здійсненні професійної діяльності.

Теми виступів та доповідей

1. Система запобіжних заходів з протидії загрозам особистій безпеці посадових осіб підприємства та персоналу.
2. Роль страхування в забезпеченні особистої безпеки підприємця.
3. Характеристика видів і галузей страхування, застосовуваних в практиці

господарювання задля забезпечення особистої безпеки підприємця.

4. Економічна доцільність залучення сторонніх охоронних фірм в процесі забезпечення особистої безпеки підприємця.

5. Розробка програми комплексного забезпечення особистої безпеки керівника підприємства.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Сформулюйте завдання та основні напрями діяльності служби безпеки підприємства щодо захисту особи підприємства та забезпечення його здатності здійснювати професійну діяльність.

2. Надайте характеристику внутрішніх чинників формування загроз діяльності підприємства та підтримки його особистої безпеки.

3. Охарактеризуйте зовнішні чинники формування загроз діяльності підприємства та підтримки його особистої безпеки.

4. Складіть програму комплексного забезпечення особистої безпеки керівника підприємства, включаючи залучення сторонніх охоронних фірм.

5. Виявіть взаємозв'язок особистої безпеки керівника підприємства з загальним рівнем безпекової складової фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література: базова [2, 6, 12, 13, 16, 17, 20, 21, 24, 30]; допоміжна [7, 10, 15, 16, 19, 29, 38, 41, 47, 52, 55]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

ТЕМА 11 Взаємодія структурних підрозділів у системі безпеки підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Типова організаційна структура департаменту безпеки корпорації.

2. Перелік конкретних завдань і функцій служби безпеки підприємства.

3. Характеристика функціональних обов'язків та повноважень працівників департаменту безпеки підприємств великих форм бізнесу.

4. Перелік штатних одиниць департаменту безпеки підприємства відповідно до галузевого випуску Довідника «Безпека господарської діяльності підприємства, установи, організації».

5. Особливості організації підрозділів безпеки на вітчизняних підприємствах малого й середнього бізнесу.

Теми виступів та доповідей

1. Взаємодія структурних підрозділів департаменту безпеки корпорації з іншими структурними одиницями підприємства з питань забезпечення фінансово-економічної безпеки.

2. Структурно-логічна схема організаційної побудови підсистеми служби безпеки підприємства в загальній системі менеджменту.

3. Приклади управлінського впливу на поточну діяльність підприємства з боку працівників департаменту безпеки.

4. Систематизація штатних посад працівників департаменту безпеки підприємства згідно з Національним класифікатором назв професій України.

5. Аналіз можливостей фінансування діяльності фахівців служби безпеки підприємств малого й середнього бізнесу.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Назвіть і охарактеризуйте суміжні професії працівників департаменту безпеки підприємства.

2. Виявіть взаємозв'язок дій фахівців служби безпеки із здійсненням професійної діяльності працівників інших структурних підрозділів підприємства з огляду на забезпечення безпекової складової функціонування суб'єкта господарської діяльності.

3. Охарактеризуйте переваги і недоліки залучення сторонніх фахівців з управління фінансово-економічною безпекою підприємства з метою підсилення безпекової складової функціонування суб'єкта господарської діяльності.

4. Розкрийте джерела фінансування діяльності фахівців служб безпеки підприємств у вітчизняній та зарубіжній практиці господарювання.

5. Поясніть необхідність чіткого розмежування обов'язків та повноважень фахівців різних структурних підрозділів департаменту безпеки.

Література: базова [2, 4, 6, 8, 11, 14, 17, 20, 24, 27, 30]; допоміжна [1, 3, 5, 7, 9, 15, 19, 20, 27, 29, 31, 41, 47, 52]; інтернет-ресурси [1, 3, 4, 5].

ТЕМА 12 Майнова безпека підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Класифікація майна підприємства з метою забезпечення його збереження та охорони: майнові об'єкти підприємництва, що потребують захисту.

2. Основні положення нормативних актів щодо правового регулювання забезпечення майнової безпеки суб'єкта підприємництва.

3. Виявлення майнових інтересів підприємства та оцінка рівня майнової безпеки суб'єкта господарської діяльності.

4. Визначення принципової схеми дії механізму управління майновою безпекою підприємства.

5. Напрямки роботи служби безпеки щодо забезпечення охорони майна підприємства.

Теми виступів та доповідей

1. Сутність і значення майнової безпеки в системі безпечного функціонування суб'єкта підприємницької діяльності.

2. Основні складові системи майнової безпеки на підприємстві.

3. Взаємозв'язок і взаємозалежність особистої безпеки підприємця та майнової безпеки підприємства.

4. Класифікація майнових ризиків підприємства.

5. Спеціальні засоби та прийоми захисту майнових об'єктів

підприємництва.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Назвіть об'єкти і суб'єкти управління майновою безпекою підприємства.
2. Розкрийте особливості організації, функції та завдання охоронних фірм щодо забезпечення майнової безпеки суб'єктів підприємництва.
3. Зазначте особливості врахування загроз охорони і збереження майна при організації системи безпеки на підприємстві.
4. Наведіть приклади запобіжних заходів з боку служби безпеки щодо протидії загрозам майновій безпеці підприємства в частині втрати майна або його знецінення з причини пошкодження.
5. Складіть програму комплексного забезпечення майнової безпеки підприємства.

Література: базова [2, 6, 7, 12, 16, 24, 25, 27, 30]; допоміжна [3, 5, 7, 9, 20, 27, 33, 41, 52, 57]; інтернет-ресурси [1, 2, 5].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ ТА МЕТОДИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

ТЕМА 13 Корпоративні конфлікти в системі корпоративних відносин

Питання для самостійного опрацювання

1. Причини виникнення корпоративних конфліктів в практичній діяльності вітчизняних акціонерних товариств.
2. Основні групи учасників конфліктної взаємодії в корпорації.
3. Типологізація корпоративних конфліктів.
4. Система запобіжних заходів в управлінні корпоративним конфліктами.
5. Зарубіжний досвід корпоративного управління в аспекті протидії корпоративним конфліктам.

Теми виступів та доповідей

1. Відмінність майнових та особистих прав різних груп акціонерів (власників різних категорій акцій) як причина виникнення суперечок.
2. Систематизація корпоративних конфліктів різних видів на основі їх угруповання.
3. Наглядова рада як орган управління акціонерним товариством в Україні та зарубіжних країнах. Система спільної участі в управлінні (co-determination) в акціонерному праві Німеччини.
4. Наглядова рада як механізм забезпечення балансу інтересів та запобігання корпоративних конфліктів.
5. Система забезпечення морально-психологічного клімату в структурних підрозділах корпорації з боку служби безпеки підприємства.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Виявіть природу виникнення корпоративних конфліктів у діяльності акціонерних товариств.
2. Розкрийте сутнісні характеристики понять «мажоритарний акціонер» та «міноритарний акціонер» як основних груп учасників корпоративних конфліктів.
3. Зазначте сучасні проблеми корпоративного управління в питанні досягнення балансу інтересів усіх учасників корпоративних відносин.
4. Назвіть форми захисту прав міноритарних акціонерів та шляхи вирішення суперечок між мажоритарними і міноритарними акціонерами.
5. Проаналізуйте зарубіжний досвід корпоративного управління з огляду протидії корпоративним конфліктам.

Література: базова [3, 8, 10, 22, 24, 30]; допоміжна [5, 17, 19, 31, 39, 43, 46, 48, 49, 58]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

ТЕМА 14 Теоретичні основи рейдерства та грінмейлу підприємств

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття рейдерства як виду корпоративного конфлікту.
2. Конфлікт інтересів учасників корпоративних відносин та його вплив на можливості рейдерського захвату підприємства.
3. Характеристика особливостей «дружнього» та «недружнього» поглинання компанії.
4. Основні методи протидії рейдерству в системі корпоративного управління.
5. Класична схема корпоративного шантажу (грінмейлу).

Теми виступів та доповідей

1. Аналіз суперечностей між інтересами суб'єктів корпоративних відносин, здатних призвести до проявів рейдерства.
2. Форми корпоративних конфліктів, спрямованих на захоплення підприємств.
3. Засоби захисту прав акціонерів і протидії незаконному захопленню корпоративних прав.
4. Дослідження можливостей узгодження інтересів учасників корпоративних відносин з метою набуття пріоритетності безпекової складової розвитку компанії.
5. Способи захисту акціонерного товариства від недружніх поглинань.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Визначте об'єкти корпоративного конфлікту, що спричиняють рейдерські атаки на підприємство.
2. Охарактеризуйте види корпоративних конфліктів, що призводять до дій, спрямованих на рейдерські захоплення підприємств.
3. Поясніть чинники, що збільшують ризик рейдерських атак.
4. Надайте рекомендації топ-менеджменту компанії щодо протидії

рейдерським захопленням підприємства.

5. Розробіть рекомендації топ-менеджменту компанії щодо протидії корпоративному шантажу (грінмейлу).

Література: базова [3, 6, 10, 16, 20, 22, 24]; допоміжна [6, 12, 13, 17, 20, 21, 22, 25, 31, 32, 45, 54, 58]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

ТЕМА 15 Служба безпеки підприємства та її роль у протидії корпоративним конфліктам

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні задачі служби безпеки підприємства з протидії корпоративним конфліктам.
2. Етапи діагностики корпоративного конфлікту фахівцями департаменту безпеки акціонерного товариства.
3. Ідентифікація учасників корпоративного конфлікту службою безпеки підприємства та з'ясування позицій конфліктуючих сторін.
4. Прогнозування динаміки корпоративного конфлікту службою безпеки підприємства з метою управлінського впливу на протікання конфліктної взаємодії в акціонерному товаристві.
5. Медіація з боку фахівця департаменту безпеки акціонерного товариства в процесі розвитку конфліктної ситуації з метою досудового вирішення корпоративного конфлікту.

Теми виступів та доповідей

1. Методи аналізу конфліктної ситуації фахівцями служби безпеки підприємства, що склалася між суб'єктами корпоративних відносин.
2. Застосування методу картографічного аналізу службою безпеки підприємства щодо діагностики корпоративного конфлікту.
3. Картографія корпоративного конфлікту в діяльності служби безпеки підприємства: докорінні причини виникнення та ідентифікація учасників.
4. Протидія корпоративним конфліктам як напрям управлінської

діяльності департаменту безпеки корпорації.

5. Забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату структурних підрозділів компанії в системі заходів служби безпеки підприємства щодо протидії корпоративним конфліктам.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте головні завдання працівників департаменту безпеки корпорації щодо протидії корпоративним конфліктам.

2. Поясніть, у чому полягає процес діагностики корпоративного конфлікту фахівцями служби безпеки підприємства.

3. Визначте переваги застосування методу картографічного аналізу в діяльності служби безпеки підприємства для виявлення природи корпоративного конфлікту та ідентифікації його учасників.

4. Розкрийте значення конфліктологічних знань фахівця з фінансово-економічної безпеки підприємства в управлінні конфліктною взаємодією в корпорації.

5. Поясніть, які способи розв'язання внутрішніх корпоративних конфліктів є пріоритетними з огляду на забезпечення безпекової складової функціонування акціонерного товариства.

Література: Базова [3, 6, 8, 10, 14, 15, 21, 23, 24]. Допоміжна [7, 9, 17, 19, 21, 22, 25, 29, 31, 39, 43, 45, 46, 51, 58]. Інтернет-ресурси [1, 3, 4].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

ТЕМА 16 Теоретичні основи кадрової політики та кадрової безпеки організації

Питання для самостійного опрацювання

1. Місце кадрової безпеки підприємства в системі його економічної безпеки.

2. Вибір кадрової стратегії і тактики як складової стратегії безпеки підприємства.

3. Особливості забезпечення кадрової безпеки в процесі формування кадрового потенціалу підприємства.

4. Кадрова служба як засіб реалізації кадрової політики організації.

5. Особливості взаємодії працівників кадрової служби підприємства і департаменту безпеки: обов'язки та повноваження.

Теми виступів та доповідей

1. Визначення поняття «кадрова безпека» в наукових джерелах.

2. Інтелектуальна складова економічної безпеки підприємства.

3. Двоїстий характер проблеми забезпечення кадрової безпеки організації: запобігання негативних впливів від персоналу та створення сприятливих умов для його роботи.

4. Основні механізми забезпечення кадрової безпеки підприємства.

5. Принципи побудови системи управління кадровою безпекою на підприємстві.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Наведіть приклади внутрішніх загроз кадровій безпеці в діяльності підприємства.

2. Охарактеризуйте прояви зовнішніх небезпек зниження рівня кадрової безпеки підприємства.

3. Розкрийте сутність понять «кадрова безпека», «кадровий потенціал», «інтелектуальний потенціал».

4. Назвіть конкретні заходи щодо зміцнення кадрової безпеки на підприємстві.

5. Проаналізуйте взаємозв'язок кадрової безпеки з іншими функціональними складовими економічної безпеки підприємства.

Література: базова [2, 3, 6, 11, 12, 21, 23, 24, 25]; допоміжна [1, 6, 7, 10,

16, 19, 20, 29, 31, 39, 46]; інтернет-ресурси [1, 3, 5].

ТЕМА 17 Робота з персоналом щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства

Питання для самостійного опрацювання

1. Урахування «людського фактору» в процесі стратегічного планування безпечного розвитку організації.
2. Прояви можливих порушень безпекового стану підприємства з боку персоналу.
3. Виявлення фахівцями служби безпеки підприємства психологічної готовності (схильності) працівника до зловживання службовим становищем.
4. Методи перевірки інформації про працівника та його професійної придатності за рахунок моніторингу персоналу.
5. Способи отримання та перевірки комплексу відомостей про потенційного кандидата на посаду при прийомі на роботу.

Теми виступів та доповідей

1. Робота з персоналом як найважливіший аспект організації економічної безпеки підприємства.
2. Взаємодія служби безпеки підприємства з підрозділом кадрової роботи як приклад використання можливостей інших структурних підрозділів суб'єкта господарювання.
3. Застосування технологій тестування персоналу на професійну придатність та схильність до зловживань: психологічні аспекти.
4. Проблема відсутності налагодженого контролю з боку керівництва за діяльністю персоналу як чинник послаблення кадрової безпеки підприємства.
5. Співвідношення рівнів зовнішніх та внутрішніх загроз кадровій безпеці підприємства: матеріальні та морально-психологічні втрати.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте внутрішні чинники порушення кадрової безпеки організації.
2. Наведіть приклади можливих зловживань з боку персоналу, здатних суттєво вплинути на стан кадрової безпеки підприємства.
3. Розкрийте наступні етапи і процедури відбору персоналу: перевірка рекомендацій; психологічне тестування; взаємодія зі службою безпеки.
4. Прокоментуйте форми отримання характеристик щодо кандидата на посаду від зовнішніх суб'єктів.
5. Поясніть доцільність встановлення випробувального терміну при прийомі на роботу кандидата з огляду забезпечення кадрової безпеки підприємства.

Література: базова [2, 3, 6, 11, 12, 21, 23, 24, 27]; допоміжна [1, 6, 7, 10, 16, 19, 20, 29, 31, 39, 46, 48, 54]; інтернет-ресурси [1, 3, 5].

ТЕМА 18 Сучасні технології забезпечення надійності та лояльності персоналу

Питання для самостійного опрацювання

1. Критерії оцінки надійності персоналу: психологічні чинники ненадійності працівників.
2. Методи діагностики проявів нещирої поведінки персоналу: вербальні та невербальні.
3. Способи попередження і виявлення ненадійності персоналу з боку служби безпеки підприємства.
4. Лояльність персоналу в питанні забезпечення кадрової безпеки підприємства: поняття, показники, рівні.
5. Основні напрями діяльності фахівців служби економічної безпеки підприємства щодо забезпечення лояльності персоналу організації.

Теми виступів та доповідей

1. Проблема керованості загроз кадровій безпеці фірми з боку персоналу компанії: можливості управління та прогнозування.
2. Система мотивації працівників як елемент зміцнення кадрової безпеки організації: вплив економічних та соціальних заходів.
3. Науковий огляд зарубіжної практики забезпечення надійності та лояльності персоналу компаній.
4. Зарубіжна статистика щодо зловживань з боку персоналу та найбільш розповсюджені методи протидії.
5. Програми лояльності для працівників компаній в зарубіжній практиці ведення бізнесу.

Контрольні питання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте основні напрямки політики забезпечення надійності персоналу.
2. Розкрийте психологічні чинники низької надійності персоналу.
3. Зазначте особливості використання технічних засобів при забезпеченні надійності персоналу.
4. Обґрунтуйте використання поліграфа у забезпеченні кадрової безпеки підприємства.
5. Поясніть, у чому полягає лояльність персоналу в системі комплексного забезпечення кадрової безпеки підприємства.

Література: базова [2, 3, 6, 11, 14, 17, 21, 24, 27]; допоміжна [1, 5, 6, 17, 19, 26, 31, 32, 39, 41, 48, 52]; інтернет-ресурси [1, 3, 5].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия : защита коммерческой тайны : монография / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев ; ред. А. Д. Святоцкий . – Київ : ВД «Ін Юре», 2000. – 400 с.
2. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко – Київ : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. – 169 с.
3. Артемов В. Ю. Основи менеджменту для інформаційних аналітиків: курс лекцій / В. Ю. Артемов. – Київ : КНТ, 2007. – 272 с.
4. Артемов В. Ю. Порівняння організаційно-правових норм захисту інформації з обмеженим доступом країн-членів НАТО / В. Ю. Артемов. – Київ, 2007. – 178 с.
5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ, 2004. – 759 с.
6. Берлач А. І. Безпека бізнесу : навч. посібник / А. І. Берлач. – Київ : Унів. «Україна», 2007. – 280 с.
7. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – Київ : Ника-Центр, Эльга, 2004. – 784 с.
8. Бондарчук Ю. В. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи: науково-практичний посібник / Ю. В. Бондарчук, А. І. Марущак. – Київ : Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. – 372 с.
9. Вавринчук М. П. Національна безпека України / М. П. Вавринчук. – Київ : Кондор, 2008. – 600 с.
10. Вакульчик О. М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект / О. М. Вакульчик. – Дніпропетровськ : Пороги, 2003. – 257 с.
11. Василюк В. Інформаційна безпека / В. Василюк, С. Климчук. – Київ : КНТ, 2008. – 190 с.
12. Веретенникова Г. Б. Економічна безпека підприємства: планування й організація : конспект лекцій / Г. Б. Веретенникова. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 83 с.
13. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. Київ : Знання, 2011. – 391 с.
14. Галатенко В. Стандарты информационной безопасности / В. Галатенко. – Москва : НИИСИ РАН, 2006. – 262 с.
15. Гриньова В. М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні : монографія / В. М. Гриньова, О. С. Попов. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2003. – 324 с.
16. Губарєв О. О. Економічна безпека : конспект лекцій / О. О. Губарєв. – Харків : ХНЕУ, 2007. – 59 с.

17. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. для студ. вищ. навч. закладів / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 239 с.
18. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : препринт наукової доповіді / за наук. ред. М. М. Єрмошенка. – Київ : Нац. академія управління, 2005. – 77 с.
19. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. І. Зубок. – Київ : КНЕУ, 2003. – 156 с.
20. Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади : монографія / С. В. Кавун. – Харків : ХНЕУ, 2009. – 299 с.
21. Користін О. Є. Економічна безпека : навч. посібник / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко. – Київ : КНУВС, 2010. – 368 с.
22. Корпорації: управління та культура : монографія / А. Е. Воронкова, М. М. Баб'як, Е. Н. Коренев, І. В. Мажура. – Дрогобич : Вимір, 2006. – 376 с.
23. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємства : навч. посібник / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаренко. – Харків : ІНЖЕК, 2010. – 297 с.
24. Фінансово-економічна безпека: стратегічна аналітика та аудиторський супровід: монографія / Т. В. Момот та ін. [за заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Момот]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 340 с.
25. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З.Б. Живко. – Київ : Правова єдність, 2009. – 544 с.
26. Отенко І. П. Аналіз у бюджетних та банківських установах : навч. посібник / І. П. Отенко, О. Ю. Мішин, С. В. Мішина. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 240 с.
27. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків : ХНЕУ, 2012. – 251 с.
28. Пономаренко В. С. Концептуальні основи економічної безпеки : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Кавун. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 255 с.
29. Пономаренко В.С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование : монография / В. С. Пономаренко. – Харків: ИД «ИНЖЭК», 2004. – 144 с.
30. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 196 с.

Допоміжна

1. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев. – Киев : Ин Юре, 2000. – 398 с.
2. Білоус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білоус. – Київ : КНЕУ, 2001. – 733 с.
3. Вечканов Г.С. Экономическая безопасность : учебн. пособие / Г. С. Вечканов. – Санкт Петербург : Вектор, 2005. – 251 с.
4. Герасимчук З. В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення / З. В. Герасимчук, Н. С. Вавдіюк. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 244 с.
5. Гнилицкая Л. В. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности : монография / Л. В. Гнилицкая, А. И. Захарок, П. Я. Прыгунов. – Киев : Дорадо-Друк, 2001. – 290 с.
6. Головка В. І. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Головка, А. В. Мінченко, В. М. Шарманська ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 444 с.
7. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / К. С. Горячева ; Київський нац. ун-т технологій та дизайну. – Київ, 2006. – 17 с.
8. Гриненко І. М. Наркобізнес та національна безпека / І. М. Гриненко. – Київ : Сфера, 2002. – 211с.
9. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации / О. А. Грунин, С. О. Грунин. – Санкт Петербург : Питер, 2002. – 160с.
10. Губарев О. О Економічна безпека : конспект лекцій / О. О. Губарев ; М-во освіти і науки України ; Харк. нац. екон. ун-т. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 59 с.
11. Данільян О. Г. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації : навчальний посібник / О. Г. Данільян. – Харків : Фоліо, 2002. – 285 с.
12. Дзьобань О. П. Національна безпека в суспільствах транзитивного типу / О. П. Дзьобань ; Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. – Харків : НАУ ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2004. – 292 с.
13. Дзьобань О. П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій : методологія дослідження та забезпечення / О. П. Дзьобань ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Константа, 2006. – 438 с.
14. Дзьобань О. П. Національна безпека України: концептуальні засади та світоглядний сенс / О. П. Дзьобань. – Харків : Майдан, 2007. – 284 с.
15. Економічна безпека : навч. посібник / З. С. Варналій, П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З. С. Варналія. – Київ : Знання, 2009. – 647 с.

16. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи : навч. посібник / Н. Й. Реверчук, Я. М. Малик, І. І. Кульчицький, та ін. / за ред. С. К. Реверчука. – Львів : ЛФМАУП, 2000. – 192 с.
17. Ермаков С. М. Теневая экономика: анализ и моделирование : научное издание / С. М. Ермаков. – Москва : Финансы и статистика, 2004. – 408 с.
18. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави : Нац. інтереси, реал. загрози, стратегія забезпечення : навч. посібник / М. М. Єрмошенко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ, 2001. – 307 с.
19. Захаров О. І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності : навч. посібник / О. І. Захаров, П. Я. Пригунов. – Київ : КНТ, 2008. – 257с.
20. Захарченко В. И. Экономическая безопасность бизнеса : учебн. пособие для студ.-магистров экон. специальностей / В. И. Захарченко, Н. Н. Меркулов, Н. В. Халикян ; Одес. нац. политехн. ун-т ; Одес. нац. ун-т им. И. Мечникова. – Одесса : Наука и техника, 2009. – 176 с.
21. Зеркалов В.Д. Рейдерство. Методы противодействия : учебное пособие / В. Д. Зеркалов. – Киев : КНТ, 2007. – 235 с.
22. Зеркалов В.Д. Рейдерство. Характеристика. Анализ. Ответственность: учебное пособие / В. Д. Зеркалов. – Киев : КНТ, 2007. – 209 с.
23. Зовнішня політика України: Матеріали парламентських слухань / О. Струк, М. Бері, М. Мариній. – Київ : ЦТІ «Е та Е», 2004. – 198 с.
24. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності : навч. посібник / М. І. Зубок. – Київ : КНЕУ, 2002. – 190 с.
25. Ионцев М. Г. Корпоративные захваты : Слияния, поглощения, гринмэйл / М. Г. Ионцев. – Москва : Ось – 89. 2003. –173 с.
26. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посібник / М. І. Камлик. – Київ : Атіка, 2005. – 432 с.
27. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки : монографія / В. І. Кириленко. – Київ : КНЕУ, 2005. – 232 с.
28. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика : збірник / Т. Т. Ковальчук. – Київ : Т-во «Знання», КОО, 2004. – 638 с.
29. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – Київ : Вид. «Либра», 2003. – 280 с.
30. Кубышкин А. В. Международно-правовые проблемы обеспечения информационной безопасности государства / А. В. Кубышкин. – Москва, 2002. – 16 с.
31. Кузнецов О. О. Захист інформації та економічна безпека підприємства : монографія / О. О. Кузнецов, С. П. Євсеев, С. В. Кавун. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 360 с.
32. Кузнецов И.Н. Учебник по информационно-аналитической работе / И. Н. Кузнецов. – Москва : ООО Издательство «Яуза», 2001. – 320 с.

33. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : Изд. АРТ-ПРЕСС, 2006. – 452 с.
34. Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях / В. А. Ліпкан, О. С. Ліпкан, О. О. Яковенко. – Київ : Текст, 2006. – 256 с.
35. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посібник / В. А. Ліпкан. – Київ : Кондор, 2008. – 552 с.
36. Ліпкан В. А. Національна безпека України: кримінально-правова охорона : навч. посібник / В. А. Ліпкан, І. В. Діордіца. – Київ : КНТ, 2007. – 292 с.
37. Лісовська О. Л. Економічна політика і економічна безпека України: навч. посібник / О. Л. Лісовська ; Національна академія Служби безпеки України. – Київ : Видавництво Національної академії СБ України, 2003. – 182 с.
38. Новикова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О. Ф. Новикова, Р. В. Покотиленко. – Донецьк : Прима, 2006. – 407 с.
39. Одинцов А. А. Экономическая и информационная безопасность: справочник : учебн. пособ. для студ. вузов, обучающихся по спец. «Национальная экономика» и др. экон. спец. / А. А. Одинцов. – Москва : Экзамен, 2005. – 575 с.
40. Омелянович Л. О. Економічна безпека торговельного підприємства / Л. О. Омелянович, Г. Є. Долматова ; Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2005. – 195 с.
41. Орлов П. І. Основи економічної безпеки фірми / П. І. Орлов, В. Є. Духов. – Харків : ТОВ «Прометей-Прес», 2004. – 284 с.
42. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / І. М. Парасій-Вергуненко. – Київ : КНЕУ, 2003. – 348 с.
43. Понікаров В. Д. Аудит : навч. посібник / В. Д. Понікаров, Т. М. Серікова. – Харків : ВД «ИНЖЕК», 2006. – 224 с.
44. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование / В. С. Пономаренко, Т. С. Клебанова, Н. Л. Чернова ; Харьковский гос. экономический ун-т. – Харків : ИД «ИНЖЭК», 2004. – 144 с.
45. Профілактика злочинів : підручник / О. М. Джужа, / В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. – Київ : Атіка, 2011. – 720 с.
46. Сідак В. С. Забезпечення інформаційної безпеки в країнах НАТО і ЄС / В. С. Сідак, В. Ю. Артемов. – Київ : Вид. «КНТ», 2007 р. – 179 с.
47. Сідак В. С. Мораль і безпека особи, нації, держави: Історико-філософські нариси / В. С. Сідак, І. В. Валько ; АПН України; Національна академія Служби безпеки України. – Київ, 2001. – 221с.
48. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства: учебное пособие / А. С. Соснин, П. Я. Пригунов. – Киев : Издательство

Европейського університета, 2002. – 504 с.

49. Стовбчастий А. М. Основи ринкової економіки : курс лекцій / А. М. Стовбчастий. – Київ : НАВСУ, 2004. – 224 с.

50. Стовбчастий А. М. Податкова система : навч. посібник / А. М. Стовбчастий. – Київ : Університет «Україна», 2007. – 184 с.

51. Стовбчастий А. М. Фінансовий контроль : навч. посібник / А. М. Стовбчастий. – Київ : Університет «Україна», 2007. – 420 с.

52. Тумар Н. Б. Экономическая безопасность предприятия / Н. Б. Тумар. – Харків : Харьковський ін-т бізнеса і менеджмента, 2006. – 160 с.

53. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень : конспект лекцій : навчальний посібник / А. С. Філіпенко. – Київ : Академвидав, 2005. – 200 с.

54. Фляйшер К. Стратегический и конкурентный анализ. Методы и средства конкурентного анализа / К. Фляйшер, Б. Бенсуссан. – Москва : БИНОМ, 2005. – 541 с.

55. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С. М. Шкарлет. – Київ : Книжкове видавництво Національного авіаційного ун-ту, 2007. – 436 с.

56. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності : навч. посібник / З. І. Щибиволок. – Київ : Знання, 2006. – 312 с.

57. Экономическая безопасность : энциклопедия / под ред. А. Г. Шаваева. – Москва : Издательский дом «Правовое просвещение», 2001. – 511 с.

58. Ярочкин В. И. Корпоративная разведка / В. И. Ярочкин, Я. В. Бузанова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : «Ось-89», 2005. – 304 с.

Інформаційні ресурси

1. ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступу : www.liga.net.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

4. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.legality.kiev.ua>.

5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал України». – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.

6. Офіційний сайт НБУ України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

7. Офіційний сайт Президента України. – Режим доступу: www.president.gov.ua.

8. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.zakon.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

**«КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ»**

(для студентів 1 та 2 курсів денної та заочної форм навчання спеціальності
073 – Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою)

Укладачі: **ЛИТОВЧЕНКО** Олена Юріївна
СМІРНЯЯ Світлана Михайлівна

Відповідальний за випуск *Т. В. Момот*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *О. Ю. Литовченко*

План 2019, поз. 416 М

Підп. до друку 06.06.2019. Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 1,5.
Тираж 50 пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.